

Älska din nästas djurteologiska manifest

På djurens sida

Kor och grisar – ska de ätas eller älskas? Frågan om människans förhållande till djuren kommer sannolikt att bli allt viktigare i den kristna kyrkan. Inte minst bland unga människor finns ett växande engagemang för skapelsens övriga varelser.

I följande punkter vill vi skissa konturerna till ett kristet sätt att förhålla sig till djuren.

Gud är kärlek. Att vara kristen handlar inte i första hand om att hävda teorier om Gud och världen. Inte heller att formulera verbala bekännelser eller prata om Jesus. De kristnas uppdrag är att älska. Det är ett förhållningssätt som har rötter i Bibeln. ”Mina kära, låt oss älska varandra, ty kärleken kommer från Gud, och den som älskar är född av Gud och känner Gud. Men den som inte älskar känner inte Gud, eftersom Gud är kärlek” skriver författaren till Första Johannesbrevet. I samma text heter det: ”Mina barn, låt oss inte älska med tomma ord utan med handling och sanning.”

Det kristna kärleksuppdraget gäller också djuren. Gud älskar alla skapelsens varelser. I Bibeln beskrivs Gud som härskaren som ”älskar allt levande” (Vish 11:26). När korpens ungar skriker av hunger är det *jag* som skaffar mat åt dem, förklarar Gud i Jobs bok. Denna Guds kärlek till alla varelser kan människor välja att återspegla genom att visa omsorg om djuren.

Helgonen lär oss att följa Jesus. En vanlig medeltida helgonlegend handlar om hur helgonet hjälper ett djur som hotas av människor. Anselm av Canterbury (1033—1109) räddade livet på en hare som jagades av ett jaktlag. Eremiten Godric av Finchale (1069—1170) vandrade omkring i skogarna för att befria

fåglar som fångats i snaror. Andra berättelser skildrar hur helgonets omsorg om djuren var en självklar del av hennes kristna andlighet. När Sankta Gertrud den stora (1256—1302) såg hungriga eller frusna djur bad hon att Gud skulle lindra deras plåga.

Ingenstans i evangelierna läser vi om att Jesus gör något liknande. Men helgonen visar att hans livshållning – medlidande och barmhärtighet – påverkar vårt förhållningssätt till djuren. De som formats av berättelserna om Jesus vill låta medlidandet omfatta alla utsatta varelser, också de som inte tillhör vår art.

Jesusefterföljelse är en kreativ handling. Det handlar om att med sitt liv skapa något nytt – en ny berättelse, ett nytt evangelium – och samtidigt vara trogen originalet.

Makt ska uttryckas i tjänande. Enligt den bibliska skapelsemyten är människan skapad till Guds avbild med uppdrag att härska över djuren. Det är en fruktbar förståelse av människans plats i skapelsen. Gud har gett människan makt. Hur ska den användas? Vi kan använda herraväldet till att utnyttja djuren. Spär in dem i burar, göda upp dem i djurfabriker, driva in dem i slakterier. Allt detta är möjligt; djuren har ingen möjlighet att bjuda motstånd. Men att exploatera kan inte vara ett kristet sätt att utöva makt. Istället bör den makt vi har över djuren uttryckas i tjänande. Jesus är förebilden. Som Filipperbrevets författare skriver. ”[Kristus] ägde Guds gestalt men vakade inte över sin jämlikhet med Gud utan avstod från allt och antog en tjänares gestalt då han blev som en av oss.”

Att upptäcka förtryck. Under århundraden ansåg gudfruktiga och välmenande kristna att slaveri var Guds ordning för världen efter syndafallet. Mot slutet av sjuttonhundratalet växte det fram en rörelse av kristna som ansåg att slaveriet stod i strid med det kristna evangeliet. De blev häftigt angripna.

Slaverianhängarna påpekade att Paulus och andra nytestamentliga författare

betonar slavarnas ovillkorliga plikt att lyda herrarna. Och betraktade inte Jesus slaveriet som en självklarhet? Ingenstans i evangelierna ifrågasätter han det. De kristna slaverimotståndarna anklagades för kätteri. Istället för att hålla sig till Guds ord hade de låtit sig svepas med av sekulära trender.

Det kristna försvaret av slaveriet bör stämma till eftertanke. Också i övrigt klarsynta och omsorgsfulla människor kan försvara förtryck. Majoriteter begår ibland allvarliga misstag. Varje generation tycks ha sina blinda moraliska fläckar. Vilka är vår tids villfarelser? Vilka fördomar lever vi med?

Under lång tid betraktade vi själva köttätande som något moraliskt oproblematiskt. Att få syn på djurförtrycket är svårt eftersom så många upprätthåller det. De flesta äter djur. Köttätande betraktas som något normalt.

Vi behöver hjälpa varandra att ta oss ur de traditioner och vanor som bygger på våld mot djur. Det kommer inte att ske över en natt. Men vi kan hämta kraft i det faktum att andra generationer har lyckats avskaffa uråldriga förtryckande samhällsföreteelser, också de som till synes haft stöd i Bibel och tradition.

Icke våldets Jesustolkning. Den ömsinte profeten från Nasaret har genom historien använts av människor som vill göra andra illa. De européer som erövrade Latinamerika dödade ursprungsbefolkningen i Kristi namn. De kristna nationalsocialisterna är ett modernt exempel. I Tyskland framställdes Jesus som en arier som heroiskt kämpade mot sin tids judendom.

Jesus kan brukas för vilka syften som helst. Det betyder att kristna behöver kriterier för vad som är rimlig Jesustolkning. Vi vill uppställa ett sådant: ickevåld. Varje tolkning av Jesus som ger stöd för våld mot kännande varelser är oacceptabel. ”Jesus åt av påskalammet. Det betyder att det är okej att äta kött. Jag kan med gott samvete njuta av fläskkotletten.” En sådan Jesustolkning måste avvisas. Den är inte from, eftersom den bygger på att grisar dödas.

Vårt dagliga bröd. Det finns en lång tradition av vegetariska måltider i den kristna kyrkan, inte minst inom ortodox och katolsk kristenhet. När ortodoxa människor fastar äter de vegetariskt, för att påminna sig om paradiset matvanor. Adam och Eva åt inte djurens kött utan vegetabilier, ”fröbärande örter” och ”träd med frö i sin frukt” (1 Mos 1:29). I katolska klosterordnar har vegetarisk mat varit norm. I karmeliternas regel heter det: ”Ni ska avhålla er från att äta kött, om det inte måste förtäras som botemedel mot sjukdom eller svaghet.”

Inte bara djuren gynnas. Eftersom västvärldens stora köttkonsumtion är ett allvarligt miljöproblem kommer en vegetarisk livsstil också människor till del.

Att äta vegetariskt är ett av många sätt att förflytta kärlekens praktik dit där den hör hemma: i vardagen. Den kärlek till människor och djur som varje kristen människa är kallad till bör inte reserveras till ett begränsat antal storartade insatser, utan förankras i den långa rad små gärningar som utgör det vanliga, jordiska livet.

I vardagen är vi satta att leva. Där har vi möjlighet att vittna om att ”kärleken kommer från Gud, och den som älskar är född av Gud och känner Gud.”

Klaus Engell-Nielsen

Annika Spalde

Pelle Strindlund